Teknologiateollisuus

28.3.2022

Viite: Ympäristövaliokunnan lausuntopyyntö asiassa HE 27/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle ilmastolaiksi

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä, joka koskee ehdotusta säätää uusi ilmastolaki.

Tiivistelmä lausuntomme pääviesteistä:

- **1 §:** Teknologiateollisuus kannattaa uuden ilmastolain laatimista. Lain uudistaminen on tarpeen 1,5 asteen politiikan edistämiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.

- **2 §:** Ilmastolakiin on hyvä sisällyttää sekä varsinainen hiilineutraaliustavoite vuodelle 2035 että nostaa vuotta 2050 koskevaa päästövähennystavoitetta. Käsityksemme mukaan hiilineutraaliuspolkua koskevat numeeriset välitavoitteet vuosille 2030 ja 2040 on puolestaan mielekkäintä määritellä vasta lain perusteella laadittavissa ilmastopolitiikan suunnitelmissa.

  Teknologiateollisuus on muiden toimialojen tavoin laatinut toimialakohtaisen vähähiilisyystiekartan vuonna 2020. Toimialan yritysten ilmoittamien investointien ja sitoumusten perusteella on arvioitu, että toimialalla saavutetaan vähintään 80 prosentin päästövähennykset jo vuoteen 2030 mennessä ja vähintään 95 % päästövähennykset vuoteen 2045 mennessä.

  Irtautuminen fossiilisista poltto- ja raaka-aineista saavutetaan eri sektoreilla eri tahdissa. Toisaalta teknologioiden kehittyessä ja puhtaiden ratkaisujen käytön yleistyessä päästöjen väheneminen todennäköisesti jatkuvasti nopeutuu. Päästöt eivät siksi vähene lineaarisesti vaan hyppäyksittäin teollisuutta uudistavien investointien määrittelemässä tahdissa.

- **4 §:** Investointivarmuuden kannalta on tärkeää ja kannatettavaa, ettei ilmastolaista aiheudu välittömiä vaikutuksia muun lainsäädännön perusteella tehtäviin päätöksiin ja suunnitelmiin, esimerkiksi yksittäiseen lupaharkintaan.

- **6 §:** Määritelmien laaja-alaisuus on erittäin tärkeää ja kannatettavaa. Ilmastonmuutoksen hillinnässä ja nielujen vahvistamisessa tarvittavien teknologioiden kehitystyö on ripeää ja käyttöön otettavien ratkaisujen kustannustehokkuus paranee jatkuvasti. Jotta muutos kohti hiilineutraalia kiertotalousyhteiskuntaa olisi mahdollisimman nopeaa ja markkinaehtoista, ei

Teknologiateollisuus ry
Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.teknologiateollisuus.fi
Y-tunnus: 0215289-2

sääntelyllä tule tarpeettomasti rajata vaihtoehtoja tai hillitä niiden kehittämistä.

Nielun määritelmän lisääminen lakiin on tarpeen. Niinikään on hyvä, että määritelmä sisältää myös teknologiset nielut.

- **9 § ja 13 §:** Ilmastolain mukaisia suunnitelmia laadittaessa ja erityisesti toimialakohtaisia etenemisvaihtoehtoja määritellessään tulee ottaa huomioon mahdolliset toimialakohtaiset suunnitelmat ja muut elinkeinoelämän näkemykset.

- **17 §:** Vihreän siirtymän edellyttämien investointien kannalta on olennaisen tärkeää, että sääntelyllä luodaan ja ylläpidetään vakaata ja ennakoitavaa toimintaympäristöä. Tällöin kynnys muuttaa suunnitelmia tulee pitää hyvin korkealla ja toisaalta muuttamisessa tulee noudattaa mahdollisimman läpinäkyvää ja osallistavaa menettelyä.

- **Uudet ilmastotoimet:** Lakiesitykseen ei ole sisällytetty uusien ilmastotoimien (päästöbudjetit, päästökompensaatiot ja hiilimarkkinoiden laajentaminen) sääntelyä. Toivomme, että niitä ryhdytään kehittämään kansallisesti viipymättä samalla, kun vaikutamme aktiivisesti pelisääntöjen kehittämiseen myös kansainvälisesti.

- **Taloudelliset vaikutukset:** Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa päästökauppasektoriin kuuluvalla teollisuudella on suuri rooli. Teollisuuden investointisyklit ovat pitkiä, joten sääntelyllä tulee luoda mahdollisimman vakaa ja ennustettava toimintaympäristö. Tarvittavien miljardiluokan investointien toteutumiseksi tarvitaan myös sujuvia lupaprosesseja ja panostamista tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Teknologiateollisuus esittää, että valtion talousarviossa varattaisiin puhtaiden ratkaisujen demonstraatio- ja pilottihankkeisiin vähintään 60 miljoonaa euroa vuodessa.

  Suomalaisen vientiteollisuuden positiivinen ilmastokädenjälki on huomattavasti suurempi kuin koko Suomen päästöt. Vähähiiliratkaisujen globaali kysyntä kasvaa jatkuvasti, mikä tarjoaa suomalaiselle teollisuudelle miljardiluokan vientipotentiaalin.

Lausunto

Teknologiateollisuus ry:llä on noin 1800 jäsenyritystä. Ne edustavat kattavasti elektroniikka- ja sähköteollisuutta, kone- ja metallituoteteollisuutta, metallien jalostusta, tietotekniikkaa sekä suunnittelu- ja konsultointialaa. Teknologiateollisuus vastaa 50 prosentista Suomen viennistä ja 70 prosentista yksityisen sektorin tutkimus- ja kehitysinvestoinneista. Ala työllistää suoraan lähes 300 000 ja välillisesti noin 700 000 suomalaista.

Jäsenyrityksillämme on siten merkittävä rooli Suomen pitkäaikaisen menestyksen rakentamisessa ja kestävän kehityksen tavoitteiden täyttämisessä. Yhteiskunnan yhtenä tärkeänä tehtävänä on puolestaan huolehtia siitä, että suomalainen toimintaympäristö tukee hiilineutraalin hyvinvointiyhteiskunnan rakentumista, investointeja ja yritystemme kansainvälistä kilpailukykyä.

Suomalaisilla kestävän kehityksen mukaisilla teknologioilla ja ratkaisuilla on myös suuri kädenjälkipotentiaali. Varovaistenkin arvioiden mukaan globaali kysyntä nousee vähintään 20 prosentin vuosivauhtia. Koronapandemian jälkeinen vihreä elvytys ja Ukrainan sodan myötä voimistunut tarve irtautua fossiilisista energianlähteistä ja polttoaineista sekä kasvattaa raaka-aineiden omavaraisuutta kiihdyttävät kasvua entisestään.

Digvihreä kasvu varmistetaan parhaiten investoimalla osaamiseen, tekemällä Suomesta innovaatioihin ja investointeihin houkutteleva toimintaympäristö sekä panostamalla digitalisaatioon ja vähähiilisyys- ja kiertotalous-ratkaisuihin. Kannustimia tarvitaan erityisesti sähköistymis- ja digitalisaatiokehityksen vauhdittamiseen sekä uusille innovaatioille, yritysten uudistumiselle ja kansainvälistymiselle. Toimialakohtaisten vähähiilisyys- ja kiertotaloustiekarttojen toimeenpanoa tuettava erityisesti pilotoimalla ja skaalaamalla ratkaisuja sekä luomalla niille markkinoita julkisten hankintojen kautta.

Yleistä: Lain uudistaminen on tarpeen 1,5 asteen politiikan edistämiseksi

Nykyinen ilmastolaki (609/2015) on ollut voimassa vuodesta 2015 alkaen. Uudistuksen myötä voimassa oleva ilmastolaki ehdotetaan kumottavaksi kokonaisuudessaan ja korvattavaksi uudella lailla.

Lain uudelleen tarkastelua edellyttävät paitsi ilmastonmuutoksen nopea eteneminen ja sen vaikutusten voimistuminen[1]. Lisäksi on tarpeen tuoda sääntelyyn EU:n vihreän kehityksen ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet sekä Marinin hallitusohjelman kirjaukset ja eduskunnan lausumat. Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti vahvistaa lain ohjausvaikutusta ja varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden vuonna 2035.

[1] The Intergovernmental Panel on Climate Change IPCC: Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability, https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-ii/

Esityksen tavoitteena on hillitä ilmastonmuutosta ja edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista. Keskeinen tavoite on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden vuonna 2035 ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuden. Luonnoksessa todetaan, että hallituksen esitys toteuttaisi osaltaan myös Suomea sitovia EU-lainsäädännön ja kansainvälisen ilmastosääntelyn velvoitteita. Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteena on rajata lämpötilan nousu kahteen asteeseen ja tavoitella rajoittamista puoleentoista asteeseen. Taustalla on myös EU:n vuodelle 2050 asettama ilmastoneutraaliustavoite ja EU:n yhteinen kasvihuonekaasujen vähintään 55 prosentin nettovähennystavoite vuonna 2030.

Teknologiateollisuus ry pitää ilmastolain uudistamista tarpeellisena ja kannattaa sille asetettuja tavoitteita. Teknologiateollisuuden juuri valmistuneissa vastuullisuuslinjauksissa on todettu, että ilmastonmuutoksen, luontokadon ja luonnonvarojen ylikulutuksen vuoksi siirtyminen hiilineutraaliin kiertotalouteen on välttämätöntä. Teknologiateollisuuden vision mukaan vuonna 2030 ihmisen toiminta on tasapainottumassa maapallon kantokyvyn kanssa. Vihreä siirtymä tuotteissa ja palveluissa on paitsi välttämättömyys myös suuri mahdollisuus. Teknologiateollisuuden yritykset ovat keskeisessä roolissa kestävää kehitystä tukevien teknologioiden kehittämisessä ja soveltamisessa.

Teknologiateollisuus vahvisti jo vuonna 2019 toimialan ilmasto- ja energiapolitiikan linjaukset. Niiden mukaisesti päätavoite on, että EU:n ilmasto- ja teollisuuspolitiikka määritellään siten, että nettonollapäästöt saavutetaan unionin alueella ennen vuotta 2050. Kannatamme myös EU:n ilmastolaissa vuodelle 2030 asetettua 55 prosentin nettopäästövähennyksen tavoitetta.

2 § Lain ja suunnittelujärjestelmän tavoitteet

Teknologiateollisuuden näkemyksen mukaan kansallisten päästövähennystavoitteiden tarkistaminen on tarpeen.

Teknologiateollisuus on sitoutunut Suomen hallitusohjelman mukaiseen hiilineutraali Suomi vuonna 2035 -tavoitteeseen. Tuemme myös Euroopan unionin tavoitetta saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä ja 55 prosentin päästövähennystavoitetta vuodelle 2030.

Ilmastolaki asetettaisi kansallisesti uusia päästövähennystavoitteita ja voimassa olevan ilmastolain pitkän aikavälin päästövähennystavoitetta vuodelle 2050 päivitettäisiin. Keskeinen muutos olisi se, että lakiin kirjattaisiin kansallinen, vuotta 2035 koskeva hiilineutraaliustavoite sekä velvoite vähentää päästöjä vuoteen 2030 mennessä vähintään 60 %:lla ja vuoteen 2040 mennessä 80 %:lla vuoden 1990 tasosta. Vuotta 2050 koskeva vähimmäistavoite on 90 % päästövähennys, mutta lakiesityksen mukaan tulisi pyrkiä tasoon 95 prosenttia.

Teknologiateollisuus ry on sitoutunut Suomen hallitusohjelman mukaiseen hiilineutraali Suomi 2035 -tavoitteeseen. Olemme laatineet kansallisen polun määrittämisen tueksi toimialakohtaisen vähähiilisyystiekartan. Sen mukaan teknologia-alan yritykset pystyvät vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä erittäin merkittävästi ja tarjoamaan samalla Suomelle lupaavaa vientipotentiaalia kymmenien miljardien arvosta: Tiekartan nopeutetun teknologisen kehityksen mallissa

teknologiateollisuuden omat päästöt laskevat 38 prosenttia vuoteen 2035 mennessä ja 80 prosenttia vuoteen 2050 mennessä.

Teknologiateollisuuden suorista päästöistä (ns. scope 1) ja ostoenergiaan käyttöön liittyvistä päästöistä (scope 2) aiheutuu metallinjalostuksessa. Tiekartan laatimisen jälkeen SSAB on ilmoittanut nopeuttavansa Raahen terästehtaan uudistamista siten, että se ottaa käyttöön vetypelkistykseen perustuvan fossiilittoman teräksen valmistusmenetelmän jo vuoteen 2030 mennessä. Myös useat muut metallinjalostusalan yritykset ovat ilmoittaneet omista päästövähennystavoitteistaan tai -toimistaan tiekartan valmistumisen jälkeen. Uusien sitoumusten ansiosta on arvioitu, että teknologiateollisuudessa saavutetaan vähintään 80 prosentin päästövähennykset jo vuoteen 2030 mennessä ja vähintään 95 % päästövähennykset vuoteen 2045 mennessä.

Monet ratkaisut nojaavat energia- ja materiaalitehokkuuden parantamisen ohella sähköistymiseen ja digitaalisuuteen. Tällaisilla suomalaisilla teknologioilla ja ratkaisuilla on myös suuri kädenjälkipotentiaali. Varovaistenkin arvioiden mukaan kestävää kehitystä tukevien ratkaisujen globaali kysyntä nousee vähintään 20 prosentin vuosivauhtia. Koronapandemian jälkeinen vihreä elvytys ja Ukrainan sodan myötä voimistunut tarve irtautua fossiilisista energianlähteistä ja polttoaineista sekä kasvattaa raaka-aineiden omavaraisuutta kiihdyttävät kasvua entisestään.

Vähähiilitiekarttamme osoittaa, että irtautuminen fossiilisista poltto- ja raaka-aineista saavutetaan eri sektoreilla eri tahdissa. Toisaalta teknologioiden kehittyessä ja puhtaiden ratkaisujen käytön yleistyessä päästöjen väheneminen todennäköisesti jatkuvasti nopeutuu. Päästöt eivät siksi vähene lineaarisesti vaan hyppäyksittäin teollisuutta uudistavien investointien määrittelemässä tahdissa.

Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamisessa ja tiekarttojen toteuttamisessa myös kansallisesti tehtävä kunnianhimoinen, vaikuttava ja oikeudenmukainen ilmastopolitiikka on avainroolissa. Sekä lyhyen että pitkän aikavälin ilmastotavoitteiden on oltava selkeitä ja yksiselitteisiä, jotta ne luovat vakaan ja ennustettavan toimintaympäristön uusille investoinnille ja yritysten toiminnalle. Tästä syystä näemme hallituksen esityksen tavoin, että ilmastolaissa olevaa ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmää koskevia säännöksiä on tarpeen päivittää ja täydentää. *Ilmastolakiin on hyvä sisällyttää sekä varsinainen hiilineutraaliustavoite vuodelle 2035 että nostaa vuotta 2050 koskevaa päästövähennystavoitetta.*

Käsityksemme mukaan hiilineutraaliuspolkua koskevat numeeriset välitavoitteet vuosille 2030 ja 2040 on puolestaan mielekkäintä määritellä vasta lain perusteella laadittavissa keskipitkän ja pitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmissa. Tällöin niitä voidaan arvioida kattavasti eri sektorien päästövähennystoimia sekä sovittaa niitä yhteen vaikuttavimman ja kustannustehokkaimman etenemispolun määrittelemiseksi.

Jotta voidaan varmistua siitä, että suunnitelmissa tunnistetut välitavoitteet vievät riittävällä varmuudella kohti lain asettamia tavoitteita vuosina 2035 ja 2050, voidaan laissa olevia määräyksiä em. suunnitelmien laatimisessa huomioon otettavista seikoista täydentää vastaavasti. Lisäksi lain perusteluihin voidaan sisällyttää nykytietämykseen perustuvat arviot tarvittavista vähennystasoista vuosille 2030 ja 2040.

Jos laissa kuitenkin päädytään asettamaan näille välitavoitteille numeerisia arvoja, katsomme, että vuodelle 2030 sopiva taso on vähintään sama kuin EU:n vastaavalle ajankohdalle asetettu minimitavoite (-55 %). Suomen ja suomalaisen teknologiateollisuuden maineelle ilmastopolitiikan ja -ratkaisujen edelläkävijänä on kuitenkin eduksi, jos pystyisimme asettamaan kansallisen kunnianhimotason vielä eurooppalaista perustasoa korkeammalle. *Näin ollen esitetty 60 prosentin taso vuodelle 2030 ja 80 prosentin taso vuodelle 2040 ovat sopivia.*

4 § Vaikutukset muuhun suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Lakiesityksen 4 § säädettäisiin ilmastolain mukaisten suunnitelmien huomioon ottamisesta muun lainsäädännön toimeenpanossa. Edellytyksenä suunnitelmien huomioimiselle suunniteltaessa ja päätettäessä muun lainsäädännön nojalla kasvihuonekaasujen päästöihin ja poistumiin vaikuttavista ja ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevista toimista olisi se, että asiasta säädettäisiin nimenomaisesti kyseisessä erityislainsäädännössä. Pykälä koskisi kaikkia tämän lain mukaisia ilmastopolitiikan suunnitelmia, joista säädetään tarkemmin säädöksen 9—12 §:ssä.

Luonnoksen perusteluiden mukaan säännöksestä ei aiheutuisi välittömiä vaikutuksia muun lainsäädännön perusteella tehtäviin päätöksiin ja suunnitelmiin. Säännöksellä ei siten vaikutettaisi suoranaisesti esimerkiksi yksittäiseen lupaharkintaan, vaan kyseessä olisi säännös, jolla viitattaisiin erityislakien tuleviin säännöksiin. Eri alojen lakeihin voitaisiin sisällyttää viittaus tämän lain mukaisiin suunnitelmiin, mikä lisäisi ilmastolain vaikuttavuutta eri sektoreilla.

Teknologiateollisuus katsoo, että ehdotus on selkeä ja perusteltu. Investointien kannalta on olennaisen tärkeää, että sääntelyllä luodaan ja ylläpidetään vakaata ja ennakoitavaa toimintaympäristöä. Ilmastolaki on luonteeltaan puitelaki, jonka soveltamisala on aivan oikein rajattu valtion viranomaisten tehtäviin ilmastopolitiikan suunnitelmien laatimisessa sekä niiden täytäntöönpanon varmistamisessa. Lakiin ei siksi ole mielekästä kirjata säännöksiä, jotka vaikuttaisivat nyt voimassa oleviin erityislakien säännöksiin.

5 § Ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista edistävät toimet

Etusijalla kaikissa ilmastotoimien määrittelyssä niin EU:ssa kuin kotimaassakin tulee olla niiden kustannustehokkuus ja vaikuttavuus. Ilmastopolitiikan suunnitelmissa käytettävät toimenpiteet tuleekin valita siten, että ne palvelevat kokonaisvaltaisesti Suomen pitkäaikaista etua ja kansainvälistä menestystä. Hyviä ja vaikuttavia keinoja ovat muun muassa energiansäästön ja kiertotalouteen liittyvät kannustimet, TKI-rahoituksen vahvistaminen sekä julkisten hankintojen käyttö markkinoiden ja referenssin synnyttämiseen. Myöskään suomaisten investointien vauhdittamiseen liittyviä toimia, kuten luvituksen sujuvoittamista ja puhtaiden ratkaisujen kädenjäljen merkitystä ja viestintää ei pidä unohtaa.

Ilmastolain valmistelua ja toimeenpanoa sekä yleisemmin teollisuuden toimintaympäristöä tulee ohjaamaan erityisesti Fit for 55 -sääntelykokonaisuus, jota EU komissio parhaillaan valmistelee osana kestävän kasvun ohjelmaansa (Green

Deal). Kansallisesti tehtävän tavoitteellisen ilmastopolitiikan rinnalla Suomen tulee vaikuttaa aktiivisesti EU-sääntelyn kehittämiseen, jotta se ohjaa nopeasti, tehokkaasti ja samatahtisesti päästöjen vähentämiseen kaikkialla unionin alueella.

Lisäksi EU:n tulee edistää hiilidioksidipäästöjen hinnoittelua maailmanlaajuisesti, sillä yhteiset globaalit pelisäännöt ovat paras tapa varmistaa tasapuoliset kilpailuedellytykset eurooppalaiselle teollisuudelle. Ennen kuin toimintaympäristö on aidosti yhtenäinen, on hiilivuotoa torjuttava huolehtimalla puhtaasti ja vastuullisesti toimivien yritysten globaalista kilpailukyvystä EU:n sisäisillä ja kansallisilla toimenpiteillä.

6 § Määritelmät

Lausuttavan olevan ehdotuksen mukaan ilmastonmuutoksen hillitsemisellä tarkoitettaisiin ensinnäkin ihmisten toiminnasta aiheutuvien kasvihuonekaasupäästöjen syntymisen ja niiden ilmakehään pääsemisen estämistä. Määritelmää täsmennettäisiin voimassa olevan lakiin verrattuna niin, että se kattaisi myös nielujen vahvistamisen. Samoin hillitsemisellä voitaisiin tarkoittaa myös muuta ilmastonmuutoksen vaikutusten lieventämistä tai poistamista. Ilmastonmuutoksen hillitsemistä voidaan toteuttaa hyvin erityyppisillä keinoilla, kuten uusiutuvan energian käytöllä tai energiaa säästämällä, nieluja vahvistamalla, fossiilisista polttoaineista luopumisella sekä hiilidioksidin talteenotolla ja varastoinnilla. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseen voi kuulua myös keinoja, jotka eivät lakiehdotusta annettaessa ole vielä käytössä.

Määritelmien laaja-alaisuus on erittäin tärkeää ja kannatettavaa. Ilmastonmuutoksen hillinnässä ja nielujen vahvistamisessa tarvittavien teknologioiden kehitystyö on ripeää ja käyttöön otettavien ratkaisujen kustannustehokkuus paranee jatkuvasti. Jotta muutos kohti hiilineutraalia kiertotalousyhteiskuntaa olisi mahdollisimman nopeaa ja markkinaehtoista, ei sääntelyllä tule tarpeettomasti rajata vaihtoehtoja tai hillitä niiden kehittämistä.

Lakiin ehdotetaan uutena lisättäväksi nielun määritelmä. Nielulla tarkoitettaisiin IPCC:n määritelmän mukaisesti prosessia, toimintaa tai mekanismia, joka sitoo kasvihuonekaasun, aerosolin tai kasvihuonekaasun esiasteen ilmakehästä. Näin ollen määritelmä sisältää myös teknologiset nielut.

Nielun määritelmän lisääminen lakiin on tarpeen. Niinikään on hyvä, että määritelmä sisältää myös teknologiset nielut.

9 § Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma ja 13 § ilmastopolitiikan suunnitelmien valmistelu

Pykälässä säädettäisiin pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta, jonka ajallinen tarkastelunäkökulma eroaisi muista ilmastopolitiikan suunnitelmista. Säännöksen mukaan valtioneuvosto hyväksyisi pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman vähintään kerran kymmenessä vuodessa.

Suunnitelma edistäisi osaltaan lain 2 §:ssä asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erityisesti 2 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa asetetut pitkän aikavälin päästövähennystavoitteet vuosille 2040 ja 2050 olisivat lähtökohtana suunnitelman valmistelussa. Suunnitelmassa olisi esitettävä keskeiset toimialakohtaiset etenemisvaihtoehdot. Suunnitelmassa olisi esitettävä myös muut tarpeelliset seikat, kuten esimerkiksi energia-, teollisuus- ja infrastruktuuri-investointien kehitys ja niiden merkitys päästökehitykselle.

Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmien laadinnassa on olennaista kuulla teollisuutta ja hyödyntää toimialakohtaisista tiekartoista ja selvityksistä saatavaa tietoa. Erityisesti erilaiset investoinnit ja niiden vaikutus päästövähennyksiin ovat kuvattavissa vain teollisuudesta saatavien tietojen pohjalta. Ehdotammekin, että vastuuviranomaisia velvoitetaan ilmastolain mukaisia suunnitelmia laatiessaan ja erityisesti toimialakohtaisia etenemisvaihtoehtoja määritellessään ottamaan huomioon mahdolliset toimialakohtaiset suunnitelmat ja muut elinkeinoelämän näkemykset.

10 § Kansallinen ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelma

Teknologiateollisuus pitää hyvänä, että ilmastolakiin sisältyy edelleen velvoite laatia kansallinen ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelma. Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat jo havaittavissa ja osa muutoksista on peruuttamattomia. Myös alueellisen ulottuvuuden tuominen osaksi suunnitelmaa on tarpeen.

17 § Ilmastopolitiikan suunnitelmien muuttaminen

Pykälässä säädettäisiin valtioneuvoston velvollisuudesta muuttaa ilmastosuunnitelmia suunnitelmia, jos valtioneuvosto on suorittamassaan seurannassa katsonut, että suunnitelmissa tai asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan lisätoimia.

On hyvä, että muuttamista koskeva prosessi on sama kuin varsinaisten suunnitelmien laadinnassa noudatettavat menettelyt. Säännösehdotuksessa on kuitenkin todettu, että menettelyjä ei kuitenkaan tarvitsisi noudattaa silloin, kun kyse on ilmastopolitiikan suunnitelmien merkitykseltään vähäisten tietojen lähinnä teknisluonteisesta korjaamisesta. Perustelutekstin mukaan tällainen muutos voisi olla esimerkiksi suunnitelmaan sisältyvän laskelman korjaus.

Teknologiateollisuus haluaa tässäkin yhteydessä muistuttaa siitä, että vihreän siirtymän edellyttämien investointien kannalta on olennaisen tärkeää, että sääntelyllä luodaan ja ylläpidetään vakaata ja ennakoitavaa toimintaympäristöä. Tällöin kynnys muuttaa suunnitelmia tulee pitää hyvin korkealla ja toisaalta muuttamisessa tulee noudattaa mahdollisimman läpinäkyvää ja osallistavaa menettelyä.

Päästöbudjetit, päästökompensaatiot ja hiilimarkkinoiden laajentaminen

Lakiesityksessä ei ehdoteta otettavaksi otsikossa kuvattuja uusia keinoja osaksi ilmastolakia. Lakiesityksen perusteluissa viitataan erityisesti UUSILMA-hankkeen raporttiin, jonka johtopäätös on, että esimerkiksi valtakunnalliset, valtionhallintoa sitovat päästöbudjetit vahvistaisivat ilmastolain ohjausvaikutusta

viestimällä etenemispolusta kohti hiilineutraaliutta. Edelleen hankkeen johtopäätösten mukaan päästöbudjetit edellyttäisivät ja tukisivat ilmastolain suunnittelujärjestelmän kehittämistä.
Sen sijaan raportissa katsotaan, että ilmastolain käyttöä hiilimarkkinoiden laajentamiseen siten, että nieluyksiköt olisivat verrattavissa päästökaupan yksiköihin, ei pidetä realistisena nielujen sääntelyn epävarmuuksien takia.

Kolmas kokonaisuus eli kompensaatiot todetaan raportissa tärkeäksi, mutta kompensaatioita koskevan sääntelyn sisällyttämistä ilmastolakiin ei suositella, koska kompensaatiomarkkinoiden luotettavuuteen ja laatuun liittyvien epävarmuuksien takia. Kompensaatiomarkkinoiden kehittäminen edellyttäisi lain perusteluosan kirjauksen mukaan muun erillislainsäädännön ja tilinpitojärjestelmän kehittämistä muun muassa päästöjen kaksoislaskennan estämiseksi, päästövähennysten lisäisyyden varmistamiseksi ja kuluttajansuojan parantamiseksi.

Lakiesitys päätyy toteamaan, että mitään edellä kuvatuista uusista keinoista ei ehdoteta otettavaksi osaksi ilmastolakia, mutta esimerkiksi päästöbudjetteja voi olla tarkoituksenmukaista tarkastella tulevaisuudessa osana ilmastolainsäädännön kehitystyötä.

Useat yritykset ja organisaatiot ovat asettaneet tavoitteita ilmastoneutraaliuden saavuttamiselle. Tavoitteiden saavuttamisessa ensisijaista on kasvuhuonekaasupäästöjen vähentäminen. Ilmastoneutraaliuden saavuttaminen edellyttää kuitenkin usein jäännöspäästöjen kompensointia.

Tällä hetkellä kompensaatiota tarjoavien toimijoiden määrä on kasvamassa voimakkaasti, joten sekä nieluyksiköitä että kompensaatiomarkkinoita koskeva sääntely olisi tarpeellista. Ymmärrämme näiden uusien keinojen sääntelyn luomiseen liittyvät haasteet ja epävarmuudet, mutta toivomme että niistä huolimatta työhön ryhdyttäisiin viipymättä. Suomen tulee vaikuttaa aktiivisesti myös kansainvälisesti, jotta kasvihuonekaasupäästöille saadaan asetettua globaalisti hinta ja toisaalta ilmastotoimissa saadaan käyttöön entistä selkeämpi ja laajempi keinovalikko kompensaatiot mukaan lukien.

Esityksen taloudelliset vaikutukset

Lakiesityksen perusteluosassa on kohdassa 4.2.4 käsitelty esityksen yleisiä taloudellisia vaikutuksia. Muistion mukaan päästövähennystoimet saattavat edellyttää uusia investointeja tai hankintoja ja toimet voivat sen myötä aiheuttaa toimijoille, kuten yrityksille tai kuluttajille, kustannuksia. Edelleen muistiossa on aivan oikein todettu, että kansallisen ilmastopolitiikan taloudellisten vaikutusten arviointia vaikeuttaa se, että EU:n tasolla on otettu käyttöön useita ohjauskeinoja, joista erityisesti päästökauppajärjestelmä on vaikutuksiltaan keskeinen. Näin ollen EU-tason ja kansallisten toimien vaikutusten erottelu on usein varsin hankalaa.

Edellä esitetyistä syistä johtuen on ensiarvoisen tärkeää, että ilmastotavoitteiden totuttamiseen tarvittavat politiikkatoimet ja niihin perustuvat ohjauskeinot muodostavat yhteensopivan ja ristiriidattoman kokonaisuuden. Teknologiateollisuus kannattaa myös esitysehdotuksen 8 §:n vaatimusta siitä, että suunnitelmien valmistelussa tulee ottaa huomioon toimien kustannustehokkuus. Päästöjen

vähentämistä ohjaavan sääntelyn tulee olla aina teknologianeutraalia sekä kannustaa vähentämään päästöjä edullisuusjärjestyksessä. Päästökauppa on hyvä esimerkki tällaisesta markkinaehtoisesta ja vaikuttavasta mekanismista.

Toimialakohtaisten vähähiilitiekarttojen laadinnan yhteydessä arvioitiin, että tiekarttojen toimeenpano edellyttää kaikilla vientialoilla investointitason kasvattamista vähintään puolitoista- tai jopa kaksinkertaiseksi nykyiseen verrattuna. Lisäksi kaikilla vientialoilla päästövähennykset edellyttävät teollisuuden sähköistymistä, mikä edellyttää myös miljardiluokan investointeja sekä kasvihuonekaasupäästöttömän sähkön tuotantoon ja siirtoyhteyksien vahvistamiseen. Vähäpäästöisen ostosähkön tarve voi yksin teknologiayrityksissä kasvaa nykytasoon verrattuna jopa 50 prosenttia vuoteen 2035 mennessä.

Hiilineutraaliuden tavoitevuoteen 2035 mennessä teollisuudessa ehtii toteutua vain yksi investointisykli, joten investoinnit pitäisi saada liikkeelle viipymättä. Erityisesti suurista prosessiteollisuuden investoinneista tulee päättää jo kuluvan vuosikymmenen aikana. Teknologia kypsymisen ja kestävien tuotteiden markkinakysynnän ohella sujuvat lupaprosessit ovat avainasemassa teollisuutta uudistavien investointien toteutumisessa.

Lisäksi on syytä muistaa, että investointisyklit ovat teollisuudessa pitkiä. Tyypillinen aikajänne tutkimusrahoituksesta markkinaehtoiseen tuotantoon on jopa kymmenen vuotta. Jotta uudet ratkaisut otettaisiin laajasti käyttöön, tarvitaan erilaisia pilotteja ja demonstraatiohankkeita, joissa yrityksen kanssa riskiä jakavalla julkisella rahalla on iso merkitys. Tarvitsemme tutkimuskentän ja yritysten monialaista tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa sekä ratkaisujen luomiseen että niiden skaalaamiseen. Teknologiateollisuus onkin ehdottanut, että valtion vuotuisessa talousarviossa varattaisiin puhtaiden ratkaisujen demonstraatio- ja pilottihankkeisiin vähintään 60 miljoonaa euroa.

Suomalaisen vientiteollisuuden positiivinen ilmastokädenjälki on huomattavasti suurempi kuin koko Suomen päästöt. Kädenjälkiviestintä on tärkeää, kun markkinoimme suomalaisia puhtaita ratkaisuja kansainvälisesti. Arvioiden mukaan vähähiiliratkaisujen globaali kysyntä nousee vuosittain vähintään 20 prosenttia jo tehtyjen ilmastositoumusten toteuttamiseksi. Tämä tarkoittaisi Suomen vuotuiselle investointihyödykkeiden viennille yli 3 miljardin euron vuotuista kasvua. Vientipotentiaali ei kuitenkaan realisoidu itsestään, vaan tarvitsemme viennin edistämistoimia sekä kotimarkkinalta saatavia näyttöjä ja referenssejä ratkaisujen toimivuudesta.

Lisätiedot

Helena Soimakallio
Johtaja, kestävä kehitys Teknologiateollisuus ry

Puhelin 040-5507706
Sähköposti helena.soimakalio@teknologiateollisuus.fi